

Herinrichting van de Groene Rivier bij Pannerden (gemeente Rijnwaarden)

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

18 februari 2005 / rapportnummer 1484-44

commissie voor de milieueffectrapportage

Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

uw kenmerk
RE/2004.106777

uw brief
7 december 2004

ons kenmerk
1484-45/Bb/fw

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het MER
Herinrichting van de Groene Rivier bij
Pannerden (gemeente Rijnwaarden)

doorkiesnummer
(030) 234 76 03

Utrecht,
18 februari 2005

Geacht college,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Herinrichting van de Groene Rivier bij Pannerden (gemeente Rijnwaarden).

Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

drs. J.G.M. van Rhijn
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Herinrichting van de Groene Rivier bij Pan-
nerden (gemeente Rijnwaarden)

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Herinrichting van de Groene Rivier bij Pannerden
(gemeente Rijnwaarden)

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport over Herinrichting van de Groene Rivier bij Pannerden (gemeente Rijnwaarden),

uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van Gelderland (coördinerend) door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.

Herinrichting van de Groene Rivier bij Pannerden (gemeente Rijnwaarden),

de secretaris

Handwritten signature of ir. H.G. de Brabander, consisting of the initials 'HG' followed by a stylized signature.

ir. H.G. de Brabander

de voorzitter

Handwritten signature of drs. J.G.M. van Rhijn, written in a cursive style.

drs. J.G.M. van Rhijn

Utrecht, 18 februari 2005

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	2
3. ACHTERGROND, DOEL EN BESLUITVORMING	2
3.1 Achtergrond en doel.....	2
3.2 Beleidskader	3
3.2.1 Voorgeschiedenis herinrichting	3
3.2.2 Natuurbescherming.....	3
3.2.3 Waterbeleid	4
3.3 Besluitvorming	5
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	5
4.1 Voorgenomen activiteit	5
4.2 Varianten.....	6
4.3 Meest milieuvriendelijke alternatief	7
4.4 Doorkijk naar de lange termijn.....	7
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	7
5.1 Water.....	8
5.2 Natuur.....	8
5.3 Geohydrologie.....	9
5.4 Bodem	10
5.5 Landschap, archeologie en cultuurhistorie.....	10
6. OVERIGE ONDERDELEN VAN HET MER.....	10

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 7 december 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 237 d.d. 8 december 2004
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. INLEIDING

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) van het ministerie van LNV is van plan een deel van de uiterwaarden van het Pannerdensch Kanaal te herinrichten. De herinrichting wordt voorzien voor het gebied aan de oostzijde van het Pannerdensch Kanaal dat wordt begrensd door de Pannerdense Overlaat, de Galgen-daalse dijk en het gemaal Kandia. Dit gebied wordt Groene Rivier Pannerden genoemd en ligt in de gemeente Rijnwaarden. De herinrichting is aanvankelijk opgestart als een natuurontwikkelingsproject. Later is rivierverruiming in het project ingebracht. Door een nevengeul te graven en het gebied in te richten en te beheren als een open extensief jaarrond begraasd natuurgebied kan ervoor worden gezorgd dat zonder dijkverhoging toch een waterafvoer van 16.000 m³ per seconde bij Lobith opgevangen kan worden.

Voor de herinrichting is een vergunning in het kader van de Ontgrondingenwet van de provincie Gelderland nodig. Ook moet de gemeente Rijnwaarden het bestemmingsplan herzien. Voor deze besluiten wordt milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

Bij brief van 7 december 2004 heeft de provincie Gelderland (als coördinerend bevoegd gezag) de Commissie voor de milieueffectrapportage in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant van 8 december 2004².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De startnotitie geeft voor veel onderdelen aan wat in het MER aan de orde zal komen. De Commissie richt dit advies daarom op die onderwerpen die in het MER nadere uitwerking of een andere aanpak behoeven dan in de startnotitie. **Voor alle niet in dit advies genoemde onderwerpen kan de in de startnotitie voorgestelde aanpak richtlijn voor het MER zijn.**

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴ die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieuomstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven.

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- Het MER dient inzicht te geven in de **samenhang** van de ontwikkelingen in het plangebied met ontwikkelingen in de onmiddellijke nabijheid (Herinrichting Rijnwaardense Uiterwaarden) en ontwikkelingen op grotere afstand (herinrichtingen in het kader van Ruimte voor de Rivier).
- Het MER moet de **drie fases** van de herinrichting behandelen, te weten de aanlegfase, de interimfase en de eindsituatie; daarbij is de interimfase de periode waarin de herinrichting van de Groene Rivier gerealiseerd is, maar andere samenhangende projecten (in het kader van Ruimte voor de Rivier en/of herinrichting Rijnwaardense Uiterwaarden) nog niet;
- Het plangebied maakt deel uit van een **Vogelrichtlijn-** en van een **Habitatrichtlijngebied**. Het MER dient de gevolgen voor de vogelsoorten respectievelijk de planten/diersoorten en habitats op grond waarvan deze gebieden aangewezen zijn als speciale beschermingszone in beeld te brengen en vast te stellen of deze gevolgen significant kunnen zijn.
- Het MER dient inzicht te geven in de toekomstige **kwelsituatie** in het binnendijkse gebied direct ten oosten van het plangebied.

Voor de overdracht van informatie in het MER aan besluitvormers, insprekers en anderen is een goede **samenvatting** essentieel. De samenvatting moet zelfstandig leesbaar zijn voor een brede doelgroep en dient een goede afspiegeling te zijn van de inhoud van het MER.

3. ACHTERGROND, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Achtergrond en doel

Uit de startnotitie blijkt dat met de herinrichting twee doelstellingen worden nagestreefd:

- het ontwikkelen van natuur waarbij zoveel mogelijk ruimte gegeven wordt aan rivierdynamische omstandigheden;
- het bereiken van de rivierkundige doelstelling: het opvangen van een waterafvoer van 16.000 m³ per seconde bij Lobith zonder dijkverhoging.

De Commissie heeft begrepen dat de taakstelling voor de waterveiligheid voor het plangebied is bijgesteld. De voorziene verruiming van het netto doorstromingsprofiel van 200 m² komt overeen met 18 cm waterstandsverlaging. Eerder in de planvorming was er echter sprake van dat 23 cm verlaging benodigd is. Geef in het MER de achtergronden en een uitleg over deze bijstelling. Geef de veronderstellingen die hierbij gedaan zijn, met name met betrekking tot realisatie van andere projecten langs Rijn en Waal die van invloed kunnen zijn op het plangebied.⁵ Geef ook aan in hoeverre hierbij rekening gehouden is met het huidige beleid en de toekomstvisie voor de waterverdeling tussen Waal en Rijn.

⁵ De Commissie denkt hierbij onder andere aan de dijkteruglegging bij Lent, de herinrichting van de Gendtse Waarden, de ontgroning in de Huissensche Waarden, de nevengeulen in de Klompenwaard en ingrepen bij de IJsselkop, maar ook aan de ontwikkeling van de vijf andere deelgebieden van het Inrichtingsplan Rijnwaardense Uiterwaarden.

3.2 Beleidskader

De startnotitie geeft reeds een compleet beeld van het relevante beleidskader. Neem het overzicht uit de startnotitie over in het MER en vermeld daarbij welke consequenties (bijvoorbeeld ruimtelijke beperkingen) elk van de genoemde onderdelen van het relevante beleidskader heeft voor het voornemen.

3.2.1 Voorgeschiedenis herinrichting

De Commissie adviseert om bij de weergave van het relevante beleidskader in het bijzonder aandacht te besteden aan de beleidsplannen die de voorgeschiedenis van de voorgenomen herinrichting vormen. In het verleden is sprake geweest van het Strategisch Groenproject Gelderse Poort Oost en de Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG). Deze hebben ertoe geleid dat Rijkswaterstaat reeds in 2001 een inrichtingsplan voor de Rijnwaardense Uiterwaarden heeft opgesteld.⁶ Onderdeel daarvan is een inrichting voor het plangebied.

Geef aan welke veronderstellingen gedaan worden voor de realisatie van de herinrichting van de vijf andere deelgebieden van het Inrichtingsplan Rijnwaardense Uiterwaarden en de bijbehorende onzekerheden hierin. Dit is met name van belang voor het geval dat natuurwaarden elders in de Rijnwaardense Uiterwaarden compensatie vormen voor aantasting van natuurwaarden in het plangebied van de Groene Rivier.

Daarnaast zijn er de lopende procedures voor het nemen van de planologische kernbeslissing (pkb) Ruimte voor de Rivier (waarvoor milieueffectrapportage wordt toegepast) en voor herziening van het streekplan Gelderland (waarbij een strategische milieubeoordeling (SMB) wordt uitgevoerd).

Leg in het MER uit wat de samenhang is tussen al deze plannen, welke randvoorwaarden ze stellen aan de inrichting van het plangebied en in hoeverre ze zelfs de inrichting van het plangebied reeds vastleggen. Ga daarbij ook in op de juridische status van de plannen.

3.2.2 Natuurbescherming

Gebiedsbescherming

Het plangebied is onderdeel van een speciale beschermingszone ingevolge de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn⁷ en maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Recent is het plangebied door de provincie Gelderland ook aangewezen als gebied waar verjaging van overwinterende ganzen en smienten niet is toegestaan.⁸

Beschrijf in het MER de soorten op grond waarvan de Gelderse Poort zich heeft gekwalificeerd als speciale beschermingszone. Motiveer vervolgens of de voorgenomen activiteit, in samenhang met andere plannen of projecten in

⁶ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland en Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling RIZA, *Inrichtingsplan Rijnwaardense Uiterwaarden, Ruimte voor water en natuur bij Lobith*, juni 2001.

⁷ Het plangebied maakt deel uit van Habitatrictlijngebied 27 Gelderse Poort en Vogelrichtlijngebied 55 Gelderse Poort. De startnotitie vermeldt de Habitatrictlijnstatus wél, maar de Vogelrichtlijnstatus niet.

⁸ *Ganzen en smienten. Aanwijzing foerageergebieden voor overwinterende ganzen en smienten*. Provincie Gelderland, Arnhem, 2004.

deze speciale beschermingszone (cumulatieve effecten), mogelijk significante gevolgen kan hebben voor de betreffende soorten. Indien sprake kan zijn van significante gevolgen dient conform artikel 6, lid 3 van de Habitatrictlijn een passende beoordeling te worden uitgevoerd.⁹ De initiatiefnemer *kan* ervoor kiezen om de benodigde informatie voor de passende beoordeling al in het MER op te nemen. Geef, indien inderdaad daarvoor gekozen wordt, in het MER ook aan wat de relatie is met de voorgenomen passende beoordelingen voor de pkb Ruimte voor de Rivier¹⁰.

De beantwoording van de vraag of er mogelijk significante gevolgen kunnen optreden (motivering of wel/geen passende beoordeling nodig is) kan cruciaal zijn voor de kansrijkheid van het project. De uitkomst bepaalt namelijk binnen welke bandbreedte het MER moet worden opgesteld. Het vervolg op een passende beoordeling kan inhouden dat nog andere alternatieven onderzocht moeten worden. De bandbreedte voor deze alternatieven kan immers breder zijn dan bij m.e.r. gebruikelijk is. Daarom raadt de Commissie aan om eerst met het ministerie van LNV overleg te voeren en zo mogelijk tot overeenstemming te komen over deze motivering, alvorens het MER verder uit te werken.

Soortenbescherming

In het MER moeten de in het studiegebied voorkomende doelsoorten worden beschreven die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit en alternatieven.¹¹ Daarnaast is het te overwegen – maar dit is niet verplicht – om alle informatie die nodig is om voor een ontheffingsaanvraag op grond van de Flora- en Faunawet in aanmerking te komen, ook op te nemen in het MER en te laten toetsen door de Commissie. Het is nuttig om in de lijst van beschermde soorten aan te geven welke soorten beschermd worden door de Vogel- en Habitatrictlijn (zie bijlage 4 Habitatrictlijn) en of er ook prioritaire soorten voorkomen (zie bijlage 2 Habitatrictlijn).

3.2.3 Waterbeleid

De herinrichting heeft belangrijke gevolgen voor de waterhuishouding (bijvoorbeeld voor waterberging, overstromingsrisico, wateroverlast, waterkwaliteit, watervoorziening en verdroging). Aan de bestemmingsplanherziening is een watertoets gekoppeld. Te zijner tijd moet aan het (ontwerp)bestemmingsplan een waterparagraaf worden gevoegd. de Commissie beveelt aan om deze informatie reeds in het MER op te nemen.

Op grond van de Kaderrichtlijn Water zal voor het stroomgebied van de Rijn een stroomgebiedplan worden opgesteld. Dit gaat in op de samenhang van beleids-, inrichtings- en beheermaatregelen, zowel voor waterkwantiteit als voor waterkwaliteit. Geef in het MER aan wat de richtlijn betekent voor het voornemen.

Geef aan welk eisen de Keur op de waterkeringen van Waterschap Rijn en IJssel stelt aan het voornemen.¹²

⁹ Vanaf 1 mei 2005 geldt de nieuwe Natuurbeschermingswet, waarin hiervoor een vergunningstelsel is opgenomen.

¹⁰ Conform de startnotitie dient hierbij ook te worden ingegaan op de implicaties van het *Strategisch kader Vogelrichtlijn en Habitatrictlijn Ruimte voor de Rivier en ruimte voor Natura 2000* (Projectorganisatie voor de Rivier, 2003) voor de ontwikkeling van alternatieven.

¹¹ Zie paragraaf 5.2 van dit advies.

¹² Waterschap Rijn en IJssel (reactie 19) wijst er op dat er in de Keur op de waterkeringen van Waterschap Rijn en IJssel een aantal verbodsbepalingen zijn opgenomen voor het uitvoeren van werkzaamheden in, op of nabij een waterkering en dat afhankelijk van de aard van de werkzaamheden er ontheffing kan worden verleend.

3.3 Besluitvorming

Het MER dient te vermelden voor welke besluiten het wordt opgesteld, volgens welke procedure en welk tijdpad deze besluiten genomen zullen worden en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken.

In de startnotitie is de m.e.r.-procedure voor de vergunning in het kader van de Ontgrondingenwet wel toegelicht, maar de samenhang met de bestemmingsplanherziening blijft onderbelicht. Ook dienen in het MER de besluiten te worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Voorgenomen activiteit

Beschrijf de voorgenomen activiteit voor zover deze gevolgen heeft voor het milieu. Maak bij de beschrijving gebruik van de onderstaande fasering:

- de aanlegfase: de fase waarin het gebied heringericht wordt;
- de interimfase: de fase waarin de herinrichting van de Groene Rivier gerealiseerd is, maar andere projecten in het kader van Ruimte voor de Rivier en/of herinrichting Rijnwaardense Uiterwaarden nog niet;
- de eindsituatie.

De beschrijving van de aanlegfase is met name van belang om voor omwonenden de hindergevolgen van het voornemen in kaart te kunnen brengen.

Beschrijving van de interimfase is van belang, omdat de Commissie verwacht dat juist in deze fase het denkbaar is dat – hoewel de herinrichting van de Groene Rivier voltooid is – nog niet voldaan wordt aan natuur- en waterveiligheidsdoelstellingen. Het bereiken van deze doelstellingen zal namelijk mede afhankelijk zijn van de realisatie van projecten in de omgeving en stroomafwaarts.

Daarnaast kunnen tijdens de interimfase in het plangebied de hoogte van de overlaat, eventuele tijdelijke grondlichamen en de ontwikkeling van de natuur gebruikt worden als tijdelijke regelmogelijkheden voor de afvoerdeling tussen Waal en Pannerdensch Kanaal en voor de waterhoogten. Geef aan welke regelmogelijkheden in het plangebied voorzien worden in de interimfase met het oog op rivierkundige en natuurdoelstellingen voor het gehele rivierengebied.

Besteed bij de beschrijving van de eindsituatie aandacht aan het voor de instandhouding van de natuur- en waterveiligheidsdoelen benodigde beheerplan voor het plangebied.¹³

Geef bij de beschrijving van de voorgenomen activiteit expliciet aan welke onderdelen bedoeld zijn als preventieve, mitigerende of compenserende maatregel voor een negatief milieueffect.

¹³ Hierbij kan worden ingegaan op de mogelijkheden die de Vereniging Streekbeheer Rijnstrangen (inspraakreactie 12) ziet voor particulier natuurbeheer en seizoensbegrazing met agrarisch vee.

4.2

Varianten

De startnotitie geeft aan dat in de planvorming voor de inrichting van de Groene Rivier Pannerden op het gebied van natuur en rivierkunde al een verregaande optimalisatie van natuur en rivierkunde heeft plaatsgevonden. Maak in het MER duidelijk hoe in de voorgaande planvorming de milieu- en rivierkundige doelstellingen bepalend geweest zijn voor het ontwerp. Maak daarbij ook duidelijk welke alternatieven of varianten met welke argumenten in het ontwerpproces niet langer beschouwd zijn.

De Commissie gaat ervan uit, dat hieruit inderdaad blijkt dat voor de hoofdlijnen van het voorgenomen inrichtingsontwerp er geen milieuvriendelijker alternatieven denkbaar zijn. De Commissie veronderstelt wel dat het ontwerp op onderdelen geoptimaliseerd kan worden. Dit kan in het MER gebeuren door varianten uit te werken en deze te vergelijken op hun milieueffecten.

In de startnotitie wordt het uitwerken van de volgende varianten voorzien:

- maatregelen die een eventuele ontoelaatbare toe- of afname van de kwel zullen tegengaan;
- keuzes met betrekking tot de grondstromen:
 - laten liggen of hergebruiken van verontreinigde grond tegenover afvoer en storten onder gecontroleerde omstandigheden;
 - uitvoeringsduur van het grondverzet, fasering van de aanleg, transportwijze en transportroute van de grondafvoer;
 - het laten liggen van grond tegenover het bereiken van de rivierkundige doelstelling;
 - varianten voor de hoogwatervluchtplaats(en): aantal (één of meerdere), de omvang daarvan (groot of klein), locatie (al dan niet tegen de dijk aan; binnen- of buitendijks).

De Commissie is van oordeel dat de bovengenoemde varianten inderdaad in het MER te onderzoeken varianten zijn. Daarbij heeft de Commissie voor de hoogwatervluchtplaatsen nog enkele opmerkingen, zie hieronder. Bovendien ziet de Commissie nog varianten voor de natuurontwikkeling in de interimfase.

Hoogwatervluchtplaatsen

De keuze voor het aantal hoogwatervluchtplaatsen en de omvang en locatie daarvan is niet alleen van belang voor (grote) grazers, maar ook voor kleine zoogdieren, amfibieën, ongewervelde diersoorten en flora. Formuleer in het MER met het oog op soort(groep) specifieke eisen en de eventuele inzet van hoogwatervluchtplaatsen als (tijdelijke) regelmogelijkheid in de interimfase eenduidige criteria voor de keuze van aantal, omvang en locatie. Maak ten behoeve van de effectbeoordeling expliciet onderscheid tussen permanente en eventuele tijdelijk hoogwatervluchtplaatsen (aanleg- en/of interimfase tegenover eindsituatie).¹⁴

Verruwing in interimfase

De al eerdere genoemde regelfunctie die aan het gebied gegeven kan worden in de interimfase, kan (mede) worden gerealiseerd door keuzes op het gebied van tijdelijke verruwing van de natuur in het gebied. Ontwikkel zo nodig ook hiervoor varianten.

¹⁴ Zie ook 4.1 van dit advies.

4.3 Meest milieuvriendelijke alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

In de startnotitie¹⁵ wordt ervan uitgegaan dat het niet ondenkbaar is dat het mma samenvalt met de voorgenomen inrichting. Onderbouw dit door in het MER aan te geven welke optimalisaties tot nu toe in het planproces hebben plaatsgevonden. Als milieuvriendelijker oplossingen buiten beschouwing zijn gelaten, geef dan aan welke argumentatie hiervoor gebruikt is.

De milieugevolgen van de ontwikkelde varianten geven aan welke variant telkens beschouwd kan worden als onderdeel van het mma. Geef voor de keuzes van de grondstromen, hoogwatervluchtplaatsen en verruwing tijdens interimfase aan welke variant onderdeel is van het mma. Ga na of er optimalisaties zijn bij:

- het beperken of voorkomen van verspreiding van verontreinigde grond of de verontreinigingen daaruit;
- het beperken van de hinder voor omwonenden in de aanlegfase;
- het beperken van binnendijkse kweloverlast;
- aantal, omvang en locaties van de hoogwatervluchtplaatsen;
- het beheer van het plangebied in aanlegfase, interimfase en eindsituatie.

4.4 Doorkijk naar de lange termijn

Geef in het MER indicatief de inrichting van het gebied die hoort bij een waterafvoer van 18.000 m³ per seconde bij Lobith. Hieruit wordt dan duidelijk in hoeverre onderdelen van de inrichting een *no regret* karakter hebben, omdat zij ook bij hogere waterafvoeren nodig zijn.¹⁶

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU**

Referentie

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling hiervan, moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten.

Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. De Commissie gaat ervan uit, dat in de autonome ontwikkeling niet voldaan wordt aan de rivierkundige doelstelling ten aanzien van veiligheid.

¹⁵ Startnotitie pagina 22.

¹⁶ Vergelijk de *no regret* strategieën in de m.e.r. Ruimte voor de Rivier.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de locatie en de omgeving daarvan, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (waterveiligheid, natuur, hydrologie, enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten zoals de leefgebieden van beschermde soorten, woningen en wegen.

5.1 Water

Algemeen

Houd bij de modelberekeningen (hoogwater en riviermorphologie) rekening met de natuurlijke variatie van het afvoerloop via het Pannerdensch Kanaal en de onzekerheden daarin (met andere woorden, modellering met één representatief veronderstelde afvoer volstaat niet).

Rivierkunde

Beschrijf de veranderingen in de sedimentatie- en erosieprocessen in het Pannerdensch Kanaal.¹⁷

Volgens de startnotitie zal in de nevengeul erosie en sedimentatie van zand en slib worden toegestaan. Beschrijf deze erosie en sedimentatie in de nevengeul en ga per alternatief/variant na in hoeverre de afvoerverdeling en/of een veilige afvoer van water (en ijs) daardoor wordt beïnvloed. Ga na of het nodig is maatregelen te nemen die voortgaande erosie kunnen voorkomen en beschrijf het effect daarvan. Ga in op de efficiëntie van de zandvang.

Geef aan tot welke verandering van de waterstanden aan het bovenstroomse eind van het Pannerdensch Kanaal de herinrichting van het plangebied zal leiden. Geef ook de afvoerverdeling op het splitsingspunt. Maak daarbij onderscheid tussen de aanlegfase, de interimfase en de eindsituatie.

Gevolgen voor de scheepvaart

Geef van elk alternatief/variant de vaardiepte voor de scheepvaart.

De door de nevengeul trekkende stroom zal zich bij het uitstroompunt weer voegen bij het water in het Pannerdensch Kanaal. Geef voor verschillende afvoeren aan of (mogelijke) dwarsstroom aanleiding zal geven tot hinder voor de scheepvaart.

Ga in op hinder voor de scheepvaart tijdens de aanlegfase.

5.2 Natuur

Geef in het MER een eenduidige beschrijving van de huidige ecologie en de ontwikkelingen daarin aan de hand van natuurdoeltypen en doelsoorten¹⁸. Geef in het MER aan:

- voor natuurdoeltypen: welke er zijn vastgelegd in vigerend beleid en hoe de initiatiefnemer deze realiseert, een beknopte ecologische beschrijving, de randvoorwaarden (abiotisch, biotisch) die nodig zijn voor behoud of

¹⁷ Rijkswaterstaat (reactie 20) wijst op de autonome bodemdaling op het Pannerdensch Kanaal en de sedimentverdeling over het splitsingspunt.

¹⁸ In het *Handboek Natuurdoeltypen* (LNV, 2001) zijn de in Nederland voorkomende natuurdoeltypen en doelsoorten gegeven.

ontwikkeling, een inschatting van de verandering in oppervlakte en kwaliteit per alternatief/variant;

- voor doelsoorten: de doelsoorten die in het studiegebied voorkomen, de mate van bescherming¹⁹ en/of bedreiging, het voorkomen per doelsoort in het studiegebied (bijvoorbeeld aantal individuen/paren of standplaatsen), de verwachte veranderingen ten gevolge van de alternatieven/varianten.

Ga na of er mogelijk significante gevolgen kunnen optreden voor de soorten op grond waarvan de Gelderse Poort zich heeft gekwalificeerd als speciale beschermingszone, en welke dat zijn. Zie voor het doorlopen van de passende beoordeling in geval van significante effecten paragraaf 3.2.2. van dit advies.

Geef in het MER ook expliciet aan welke vormen van recreatie (wandelen, fietsen, kanoën) zijn voorzien in verschillende deelgebieden, welke verstoring deze eventueel met zich meebrengen voor doelsoorten en waar zoning of andere maatregelen (zoals aanlijnen van honden en kanoverbod in kwetsbare delen nevengeul) zijn voorzien in verband met kwetsbare gebieden en soorten (inclusief grote grazers).

5.3 Geohydrologie

Geef in het MER een beschrijving van de geohydrologische opbouw in het plangebied.

Bij realisatie van de alternatieven/varianten (de aanleg van een nevengeul) ontstaat een situatie waarbij het water permanent dichterbij de winterdijk aan de oostelijke oever komt te staan. Bovendien wordt een deel van de slecht doorlatende deklaag verwijderd.

- Laat aan de hand van enkele profielen zien hoeveel de deklaag ten opzichte van de huidige situatie in dikte afneemt, hoe de nevengeul de dikte van de deklaag ter plaatse beïnvloedt en mogelijk zelfs geheel doorsnijdt;
- Bepaal aan de hand van berekeningen wat de te verwachten kweltoename is. Besteed hierbij aandacht aan onzekerheidsmarges in de hydrologische parameters. Breng in beeld in hoeverre er nu reeds sprake is van natschade en in welke mate deze zal toenemen in relatie met de kwelverandering. Ga daarbij ook na of er sprake is van reductie van droogteschade in droge perioden.²⁰
- Bespreek de mogelijke lokale effecten op de grondwaterkwaliteit.
- Geef in het MER aan welke kans bestaat op verzakkingen van wegen en gebouwen in het beïnvloedingsgebied.

Maak hierbij waar nodig onderscheid tussen normale rivierafvoeren en een passerende hoogwatergolf.²¹

¹⁹ Het plangebied is van belang voor enkele kwalificerende soorten voor de gebiedsaanwijzing ingevolge de Vogelrichtlijn. Voor zover de Commissie nu kan overzien zijn mogelijk ook volgens de Habitatrichtlijn beschermde soorten aanwezig, maar is nog aanvullend (veld)onderzoek nodig om dit te kunnen vaststellen.

²⁰ Uit diverse inspraakreacties blijkt dat omwonenden zich zorgen maken over een toename van de kwel. Zo wordt een grotere kwelgevoeligheid op binnendijks gelegen gronden verwacht (inspraakreactie 1, 14, 15, 17) en wordt opgemerkt dat de huidige voorzieningen (o.a. bemaling) maar net voldoen (inspraakreacties 2 t/m 10).

²¹ Dit wordt ook geadviseerd door Rijkswaterstaat (reactie 20).

5.4 Bodem

Beschrijf de bodem van het plangebied wat betreft de opbouw, samenstelling en kwaliteit. Geef aan welke verontreinigende stoffen aanwezig zijn in het plangebied, in welke concentraties en wat de bronnen zijn (aanvoer via riviersediment of agrarisch gebruik). Vermeld ook of er sprake is van stort van puin en/of ander afvalmateriaal, dan wel van andere mogelijke puntbronnen van verontreiniging. Ga tevens in op de verspreiding van mobiele stoffen naar het grondwater.

Geef voor de verschillende alternatieven/varianten de hoeveelheden grond die verplaatst zullen worden en geef de uiteindelijke bestemming (buiten het plangebied c.q. de locatie in het plangebied) en eventuele tussentijdse opslag. Ga daarbij in het bijzonder in op de verontreinigde grond: blijft deze liggen, wordt deze verplaatst binnen het plangebied of wordt deze afgevoerd?

Geef een inschatting van de veranderingen in de verspreidingsrisico's van bodemverontreiniging als gevolg van het grondverzet (conform Actief Bodembeheer Rivierbed).

Geef de kwaliteit van de nieuwe en resterende oude toplaag in de eindsituatie na enige jaren normale afvoer en een passerende hoogwatergolf.²¹

Hinder

Geef het grondverzet in het plangebied tijdens de aanlegfase en beschrijf de daaruit voortkomende hinder (geluid, licht).

Beschrijf in het MER de afvoer van grond wat betreft de fasering, de intensiteit en de modaliteit (per schip of per as). Geef daarbij de transportroutes aan.

5.5 Landschap, archeologie en cultuurhistorie

Beschrijf het aspect landschap in de referentie en bij ontwikkeling van de alternatieven door het opnemen van enkele fotomontages of *artist's impressions* van het plangebied gezien vanuit relevante waarnemingspunten. Besteed ook aandacht aan het zicht op de linkeroever van het Pannerdensch Kanaal vanaf de Galgendaalse Dijk.

Presenteer in het MER de archeologische verwachtingenkaart²². Geef aan welke effecten te verwachten zijn bij autonome ontwikkeling respectievelijk realisatie van de alternatieven.

Geef in het MER de cultuurhistorische waarden van het gebied en de effecten daarop in de autonome ontwikkeling respectievelijk bij realisatie van de alternatieven.

6. OVERIGE ONDERDELEN VAN HET MER

Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de

²² Zie ook de reactie van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (nr. 2), die stelt dat het plangebied delen met een middelhoge en hoge verwachtingswaarde kent.

positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan om – zoals de startnotitie²³ ook al aangeeft – een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven en varianten. Daarbij is speciale aandacht vereist voor de milieuoptimalisatie van het grondverzet (grondstromen en verspreiding verontreinigingen) en eventuele maatregelen tegen ongewenste veranderingen in (grond)waterstromen.

Leemten in informatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

Evaluatieprogramma

De provincie Gelderland moet bij het verlenen van de Ontgrondingsvergunning aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat DLG in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

De Commissie adviseert ook in het monitoringsprogramma onderscheid te maken tussen aanlegfase, interimfase en eindsituatie. Zij heeft de volgende aandachtspunten voor de aanzet voor het evaluatieprogramma:

- de efficiëntie van de zandvang;
- de sedimentatie- en erosieprocessen in het studiegebied, in het bijzonder in de aan te leggen nevengeul;
- de dwarsstroming bij de uitstroom van de nevengeul in het Pannerdensch Kanaal;
- de verandering van de kwel in de aangrenzende binnendijkse gebieden;
- de afvoerverdeling tussen Rijn en Waal;
- de omvang van de natuurontwikkeling in relatie tot de weerstand die deze natuur vormt voor de afstroming van water (ruwheid);
- de ontwikkeling van de aanwezige planten- en diersoorten met een beschermde status en de gewenste habitattypen met doelsoorten.

Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden

²³ Paragraaf 5.1 op pagina 27.

gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma;
- belangrijke leemten in kennis.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapportage
Herinrichting van de Groene Rivier bij Pannerden
(gemeente Rijnwaarden)

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 7 december 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Gedeputeerde Staten

provincie
GELDERLAND

Bezoekadres
Huis der Provincie
Markt 11
Arnhem

Postadres
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Commissie voor de Milieueffectrapportage
T.a.v. mevrouw V. ten Holder
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

telefoon (026) 359 91 11
telefax (026) 359 94 80
e-mail post@gelderland.nl
internet www.gelderland.nl

datum 7 december 2004
onderwerp Startnotitie MER Groene Rivier Panterden

nummer RE2004.106777

	Commissie voor de Milieueffectrapportage
afgekomen op	13 DEC. 2004
nummer	
instructie	1484-01
afgeleverd op	Bb

JW

Geachte mevrouw Ten Holder,

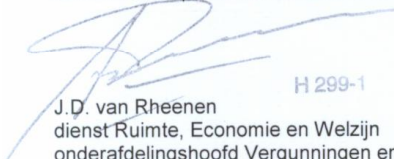
Op 26 november 2004 hebben wij van de Landinrichtingscommissie Gelderse Poort Oost de Startnotitie ontvangen voor het Milieueffectrapport (MER) met betrekking tot de herinrichting van de Groene Rivier bij Panterden.

Het MER zal deel uitmaken van de vergunningaanvragen in het kader van de Wet milieubeheer, de Ontgrondingenwet, de Wet beheer rijkswaterstaatswerken en de Wet op de Ruimtelijke Ordening. De provincie treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

Publicatie heeft inmiddels plaatsgevonden op 8 december 2004. De kennisgeving is als bijlage bijgevoegd. Er zal geen formele hoorzitting worden gehouden, maar worden volstaan met een informatieavond.

Wij verzoeken u bij dezen om binnen negen weken advies uit te brengen ten behoeve van het opstellen van richtlijnen.

Hoogachtend,
namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

H 299-1
J.D. van Rheenen
dienst Ruimte, Economie en Welzijn
onderafdelingshoofd Vergunningen en Handhaving
van de afdeling Landelijk Gebied

bijlagen:
- Startnotitie
- Kennisgeving

coll. bij
code: LG_01452.doc / RD

inlichtingen bij dhr. M.W.J. Bons
e-mail m.bons@prv.gelderland.nl
verzonden 10 DEC. 2004

doorkiesnr. (026) 359 95 97

BNG 's-Gravenhage, rek. nr. 28.50.10.824
ABN • AMRO Arnhem, rek. nr. 53.50.26.463
Postbank-girorekening 869762
BTW nr. 001825100.B03

IBANnr.: NL74BNG0285010824
SWIFT/BIC: BNGHNL2G

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 237 d.d. 8 december 2004

KENNISGEVING

Inspraak op Startnotitie MER voor het project De Groene Rivier bij Pannerden

Op 26 november 2004 heeft de landinrichtingscommissie Gelderse Poort-Oost een startnotitie ingediend bij Gedeputeerde Staten van Gelderland ten behoeve van een Milieueffectrapportage (MER) voor de herinrichting van de Groene Rivier bij Pannerden. Met de aanduiding Groene Rivier wordt het gebied bedoeld tussen de Galgenveldse dijk en het Pannerdensch Kanaal, aan de zuidzijde begrensd door de overlaat bij Pannerden en aan de noordzijde door het afvoerkanaal van het gemaal Kandia. Het gebied ligt in zijn geheel in de gemeente Rijnwaarden.

De landinrichtingscommissie Gelderse Poort Oost heeft aangegeven tot uitvoering te willen overgaan van de eerste fase van het plan dat in 2002 door Rijkswaterstaat, Provincie en Landinrichtingscommissie is gepresenteerd als het Inrichtingsplan Rijnwaardense Uiterwaarden. Deze eerste fase voorziet in de realisatie van nieuwe natuur en meer ruimte voor de rivier in De Groene Rivier bij Pannerden.

Om uitvoering mogelijk te maken is onder meer een vergunning nodig op grond van de Ontgrondingenwet. Ook zal het bestemmingsplan moeten worden herzien. Naar het oordeel van het bevoegd gezag is, in het kader van deze procedures, het opstellen van een Milieueffectrapportage (MER) noodzakelijk. Bij dit oordeel is het feit mee gewogen dat het hier een eerste fase betreft van het aanzienlijk omvangrijkere Inrichtingsplan voor de Rijnwaardense uiterwaarden.

Procedure

In het MER worden de te verwachten milieueffecten beschreven van de voorgenomen ingreep. Het MER biedt een ieder inzicht in het afwegingskader waarbinnen de bevoegde gezagen de noodzakelijke vergunningen beoordelen. Voor het verlenen van een vergunning op grond van de Ontgrondingenwet zijn Gedeputeerde Staten van Gelderland bevoegd gezag. Voor de herziening van het bestemmingsplan is de Gemeenteraad van Rijnwaarden bevoegd gezag. Gedeputeerde Staten van Gelderland coördineren de voorbereiding en behandeling van het MER en de vergunningaanvragen.

Voordat het MER kan worden opgesteld, dient het bevoegd gezag de richtlijnen vast te stellen. In de richtlijnen wordt aangegeven welke milieuaspecten in het MER specifiek onderzocht moeten worden. Over de richtlijnen wordt het bevoegd gezag geadviseerd door de Commissie MER.

Formele inspraakreacties op de startnotitie kunnen alleen schriftelijk worden ingediend. Schriftelijke reacties kunnen van 9 december 2004 tot en met 12 januari 2005 worden ingediend bij Gedeputeerde Staten van Gelderland, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem, onder vermelding van nummer RE2004.106777. Degene die een reactie indient kan verzoeken zijn of haar persoonlijke gegevens niet bekend te maken.

Inzage

Van 9 december 2004 tot en met 12 januari 2005 ligt de startnotitie ter inzage bij:

- De gemeente Rijnwaarden, tijdens de daar gebruikelijke openingsuren;
- Rijkswaterstaat, Directie Oost Nederland, Gildemeesterplein 1 te Arnhem, op werkdagen van 9.00 uur tot 16.00 uur;
- De provincie Gelderland, in de bibliotheek in het Huis der Provincie, Markt 11 te Arnhem, op werkdagen van 8.30 uur tot 16.30 uur.

(Van 27 t/m 31 december 2004 gesloten.)

Informatieavond

Op donderdag 9 december 2004, organiseert de Landinrichtingscommissie, om 20.00 uur in Cafe De Oude Waal, Schoolstraat 6 in Pannerden, een informatieavond. Deze informatieavond is bedoeld om u nader te informeren over het project. Voor de beantwoording van vragen zal tevens een vertegenwoordiger van de provincie aanwezig zijn. Deze informatieavond is nadrukkelijk geen formele hoorzitting.

Nadere informatie

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de heer M. Bons van de afdeling Landelijk Gebied van de provincie Gelderland, telefoon (026)3599597.

Arnhem, 8 december 2004 - nr. RE2004.106777

provincie
GELDERLAND

Gedeputeerde Staten van Gelderland

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Ministerie van LNV, Dienst Landelijk Gebied

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Gelderland (coördinerend) en Gemeente Rijnwaarden

Besluit: Vergunningverlening Ontgrondigenwet; herziening bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C16.1; D9

Activiteit: Herinrichting van de oostelijke uiterwaarden van het Pannerdensch Kanaal bij Pannerden.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 8 december 2004

richtlijnenadvies uitgebracht: 18 februari 2005

Bijzonderheden:

De herinrichting is aanvankelijk opgestart als een natuurontwikkelingsproject. Rivierverruiming is later in het project ingebracht.

In het richtlijnenadvies noemt de Commissie als hoofdpunten dat het MER:

- inzicht moet geven in de samenhang met ontwikkelingen in de onmiddellijke nabijheid en op grotere afstand;
- drie fases van de herinrichting moet behandelen: aanlegfase, interimfase en eindsituatie;
- de gevolgen voor de vogelsoorten respectievelijk de planten/diersoorten en habitats op grond waarvan het gebied is aangewezen als speciale beschermingszone (Vogel/Habitatrichtlijn) in beeld dient te brengen;
- inzicht dient te geven in de toekomstige kwelsituatie binnendijks;
- voorzien moet zijn van een goede samenvatting.

Samenstelling van de werkgroep:

drs. J.H. Hoogendoorn

drs. R.S.E.W. Leuven

drs. J.G.M. van Rhijn (voorzitter)

ir. J.H.A. Wijbenga

Secretaris van de werkgroep:

ir. H.G. de Brabander.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20041223	M.J.H. Jansen, J.H.N.M. Jansen, P. van Dam, G. Jansen, P. Ross, H. Wezendonk, G. Kappert, A. Kummeling, J. Noorden, J. Kiewiet, H.J.M.L. Jansen, M. Schellekens	Pannerden	20050124
2.	20041228	W.B. Kruissen	Pannerden	20050124
3.	20041228	Berentsen	Pannerden	20050124
4.	20041228	R. van Bakel en H. Westra	Pannerden	20050124
5.	20041228	J. Groen	Pannerden	20050124
6.	20041228	R. Wentink	Pannerden	20050124
7.	20041228	familie Wolf	Pannerden	20050124
8.	20041228	H.J. Willemsen	Pannerden	20050124
9.	20041228	M. Peters	Pannerden	20050124
10.	20041228	A. Basten	Pannerden	20050124
11.	20050111	Nederzand BV	Beuningen	20050124
12.	20050112	Vereniging Streekbeheer Rijnstrangen	Lobith	20050113
13.	20050107	C.J.H.M. Lensen	Pannerden	20050124
14.	20041230	Th. Roelofs	Pannerden	20050124
15.	20041230	G.P.W.M. Peters	Pannerden	20050124
16.	20050107	W. Knuiman en J. Knuiman-Bosman	Pannerden	20050124
17.	20041230	C.F.H.M. Lensen en F.A. Cornelissen	Pannerden	20050113
18.	20041217	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	20050113
19.	20050701	Waterschap Rijn en IJssel	Doetinchem	20050124
20.	20050120	Ministerie van Verkeer en Waterstaat	Arnhem	20050125
	20040912	verslag hoorzitting	Pannerden	20050113

**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Herinrichting van de Groene Rivier bij Pannerden
(gemeente Rijnwaarden)**

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) van het ministerie van LNV is van plan een deel van de oostelijke uiterwaarden van het Pannerdensch Kanaal nabij Pannerden, bekend onder de naam Groene Rivier Pannerden, opnieuw in te richten. Het gebied zal worden ingericht als een open extensief jaarrond begraasd natuurgebied. Ook zal in het kader van rivierverruiming een nevengeul worden gegraven. Voor de herinrichting is een vergunning in het kader van de Ontgrondingenwet van de provincie Gelderland nodig. Ook moet de gemeente Rijnwaarden het bestemmingsplan herzien. Voor deze besluiten wordt milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

ISBN 90-421-1455x